

Matuszewski, Adam

Międzynarodowa Konferencja Komeniologiczna w Bratysławie (30-31 marca 1992 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 37/2, 282-284

1992

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

5 września 1993 roku na Krecie (główny organizator Maria Papathanasiou), to jest, zaraz po zakończeniu konferencji Oxford 4.

Stanisław Iwaniszewski
(Warszawa)

Międzynarodowa Konferencja Komeniologiczna w Bratysławie (30-31 marca 1992 r.).

W dniach 30-31 marca 1992 r. obradowała w Bratysławie Międzynarodowa Konferencja Komeniologiczna, poświęcona wpływowi Jana Amosa Komeńskiego na rozwój słowackiej kultury od XVII-XX w. Uczestnicy swoich rozważań nie ograniczali jednak wyłącznie do terenu Słowacji, lecz wskazywali na ogólnoeuropejskie znaczenie ideologii pedagogicznej, filozoficznej i społecznej tego uczonego.

Konferencję zapoczątkowały dwie uroczystości. Pierwszą z nich było nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie trzem wybitnym komeniologom: prof. Christianowi Marzahnowi z Uniwersytetu w Bremie (Niemcy), prof. Jarosławowi Pelikanowi z Uniwersytetu Yale) w New Haven, USA) oraz dr Dagmar Čapkovej z Czechosłowackiej Akademii Nauk. Drugą uroczystością było otwarcie w hallu głównym Uniwersytetu, wystawy obrazującej poszczególne etapy życia i twórczości Komeńskiego.

Po południu rozpoczęła się robocza część pierwszego dnia konferencji, podczas której, w dziewięciu wstępnych referatach, przedstawiono najogólniej całokształt problematyki, mającej być podstawą bardziej szczegółowych rozważań, podejmowanych następnego dnia w poszczególnych sekcjach. Tak więc, między innymi: Marta Hamada, Josef Pšenak, Andrej Čuma zastanawiali się nad wpływem Komeńskiego na rozwój systemu wychowawczego i kultury na Słowacji od XVII do XX w.; František Hybl wskazywał na rolę, jaką odegrał Jan Kvačala w czeskiej i słowackiej komeniologii; Milena Česnakova-Michalcova zwróciła uwagę na dramaturgiczną działalność Komeńskiego; Dagmar Čapkova postawiła problem koncepcji człowieczeństwa w ujęciu Komeńskiego (zwróciła, między innymi, uwagę na pogląd, iż człowiek może osiągnąć pełnię człowieczeństwa jedynie poprzez wychowanie i wykształcenie).

Pierwszy dzień sesji zakończyła uroczystość otwarcia na Zamku Bratysławskim wystawy, poświęconej podręcznikowi Komeńskiego *Orbis sensualium pictus*. Przedstawiono wybrane ilustracje z tego dzieła, wraz z oryginalnymi i współczesnymi objaśnieniami.

Drugiego dnia, w trzech równoległych pracujących sekcjach, rozważano bardziej szczegółowo problematykę ogólnie nakreśloną podczas pierwszego dnia obrad. W tym sekcja pierwsza interesowała się przede wszystkim filozoficznym, druga — literackim i językoznawczym, trzecia — pedagogicznym aspektem dzieł Komeńskiego.

W trakcie konferencji podkreślano, że dzieła Komeńskiego docierały dosyć wcześnie na Słowację. Szczególnie dużą popularność zyskał tutaj podręcznik *Orbis sensualium pictus*, który już w 1685 r. aż dwukrotnie został wydany w Lewoczy oraz ponownie przedrukowany w tejże Lewoczy w 1728 r. oraz w Bratysławie, w 1778 r. Zwracano również uwagę na wpływ, jaki miał kilkudniowy pobyt Komeńskiego na Słowacji w 1650 r., podczas jego podróży z Polski na Węgry, na wzrost zainteresowania jego twórczością na tym terenie. Dużą rolę w popularyzacji poglądów Komeńskiego w XIX w. odegrała natomiast, powstała w 1863 r., *Slovenska Matica*, która, w oparciu o zasady przez niego głoszone, próbowała dokonać reformy słowackiego szkolnictwa. Podkreślano także zasługi Jana Kvačali, który w latach 1897-1902 opublikował korespondencję Komeńskiego. W XX w. upowszechniania w społeczeństwie słowackim zasad głoszonych przez Komeńskiego, podjął się, powstały w 1919 r. w Bratysławie, Uniwersytet Komeńskiego. Wskazywano również na wpływ, jaki wywarły idee Komeńskiego na współczesną pedagogikę. Zdaniem dyskutantów, przyczyniły się one w decydujący sposób, między innymi, do powstania i rozwoju ilustrowanych czasopism, książek i podręczników dla dzieci, jak również odgrywają istotną rolę w procesie coraz pełniejszego wprowadzania do szkół technik audiowizualnych.

Zastanawiając się natomiast nad rolą teatru szkolnego w systemie pedagogicznym Jana Amosa Komeńskiego zwracano uwagę, że Komeński nie był pierwszym, który wprowadził teatr do szkół. Już pod koniec XV w. przedstawienia szkolne zdobyły sobie dużą popularność we Włoszech, a w XVI w. Jan Sturm wprowadził je do szkół protestanckich. Podkreślano jednak, iż teatr szkolny, zarówno w szkołach katolickich, jak i protestanckich, odgrywał zupełnie inną rolę, niż w szkole organizowanej przez Komeńskiego. Tam przedstawienia miały bowiem za zadanie dostarczyć uczniom wyłącznie wzorców moralnych. Nie mogły one ponadto absolutnie bawić. Dla Komeńskiego natomiast teatr szkolny jest integral-

nym elementem jego koncepcji „szkoły zabawy” (schola ludus) i ma służyć nie tylko upowszechnianiu wśród uczniów właściwych postaw moralnych, lecz także poszerzaniu ich wiedzy historycznej oraz przygotowaniu młodzieży do uczestnictwa w życiu publicznym. Wskazywano także, że dramaty Komeńskiego były adresowane nie tylko do szlachty, lecz do całego społeczeństwa. Była to więc pierwsza próba stworzenia teatru powszechnego. Zwracano również uwagę na nowatorstwo technik inscenizacyjnych Komeńskiego (w tym m.in. na fakt, iż jako jeden z pierwszych wprowadził on do swoich przedstawień ruchome dekoracje) oraz stylu jego dramatów (wszystkie one są pisane prozą, a nie wierszem).

W podsumowaniu Konferencji stwierdzono, że poglądy filozoficzne, pedagogiczne i społeczne Komeńskiego zdobyły bardzo szybko ogromną popularność w całej Europie, oraz iż od ponad 300 lat oddziałują twórczo na rozwój coraz bardziej nowoczesnych technik edukacyjnych. Mimo to jednak do tej pory wiele jego idei nie zostało jeszcze wprowadzonych w życie. Nadal bowiem w wielu szkołach forma wykładu przeważa nad formą pogładowości. Dlatego też idee Komeńskiego nie tylko były i są, ale również będą jeszcze długo twórczą inspiracją dla psychologów i reformatorów szkolnictwa.

Należy także nadmienić, iż z okazji 400 rocznicy urodzin Komeńskiego, zostało opublikowane nakładem Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie oraz rozproszdzone wśród uczestników konferencji, nowe wydanie pism Komeńskiego, opracowanych przez niego w Saros Patak (wśród nich m.in. *Schola ludus* oraz *Orbis sensualium pictus*).

Adam Matuszewski
(Warszawa)

Wyjazdowe posiedzenia naukowe Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji i współpraca z muzeami

Posiedzenia naukowe Oddziału Wrocławskiego PTHMiF mają już swą 35-letnią tradycję. Od 1957 r. odbywają się regularnie co miesiąc. Zwykle prezentowane są dwa referaty, ostatnio zaś również fragmenty prac z seminarium doktoranckiego z zakresu historii medycyny, sprawozdania